СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 30. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 6. лютого, 1926. VOL. XXXIV. No. 30. Jersey City, N. J., Saturday, February 6. 1926. TREE CENTS

Сенатори натискають на уряд за вуглевою інтервенцією.

ВАШИНГТОН, 4. лютого. — Сенатор Ковпленд, демократ з Ню Йорку, робив нині в сенаті заходи, щоби довести до голосовання над своєю резолюцією, після котрої президент Кулидж мавби право й обовязок запросити до Білого Дому представників страйкуючих майнерів та представників властителів копалень на спільну конференцію для покінчення вуглевого страйку.

Його заходи викликали довшу дискусію, в якій взяло участь богато сенаторів. Межи иншими сенатор Гарисон пригадував, що президент Кулидж, будучи колись губернатором стейту Месечузетс мав поводитися богато рішучійше з приводу страйку бостонської поліції. Сенатор Норис заявив, що страйк не тревавби був і тижня, якиб президент був запросив до себе представників обох сторін та заявив їм, що коли страйк не покінчиться зараз, то він постарається о перебрание копалень під заряд уряду.

Ся довга дискусія, однак, не помогла справі ні трохи, бо конгресова більшість не допустила до голосовання над справою.

Газети зазначують як факт, дуже замітний для становища уряду до вуглевого страйку, те, що президент Кулидж відмовився дати авдієнцію делегації нюйорських демократичних конгресменів, які хотіли говорити з ним про вуглевий страйк.

ПРИСПІШУЮТЬ ПОДАТКОВИЙ ЗАКОН.

ВАШИНГТОН, 4. лютого. — Сенатори постановили нині приспішити дебати й голосованне над податковим законопроєктом. Більшостю 54 проти 30 голосів рішено почати завтра засіданне сенату о годину скорше, як звичайно, та взяти зараз під дискусію податковий проєкт. Поважна більшість голосів, що заявилася за сим внеском, дає прихильникам урядового проєкту певність, що вони перепруть урядовий проєкт мимо заходів поступового блоку.

ПРИХИЛЬНИКИ ПРОГИБІЦІЇ НАПАДАЮТЬ НА ЦЕРКОВНЕ ТОВАРИСТВО ТВЕРЕЗОСТИ.

НЮ ЙОРК, 4. лютого. — Протисалунова Ліга, Світова Ліга для Боротьби з Алькоголізмом та другі подібні організації виступили з завзятою критикою проти заяви Церковного Товариства Тверезости протестантської епископальної церкви за потребою обмеження прогибіційного закона. Богато священиків і проповідників, однак, заявилося за заявою та привітало її як відважний і отвертий виступ.

ФРАНКО ПЕРЕЛЕТІВ ЗА 12 ГОДИН 1,264 МИЛЬ.

РІО ДЕ ДЖАНЕЙРО, Бразилія, 4. лютого. — Еспанський летун Рамон Франко, що вилетів з еспанського порту Пальосу, прибув тут нині коло пів до шостої години сполудня.

Вилетів він нині рано, яких 12 годин тому, з міста Пернамбуко та за сей час перелетів 1,264 милі.

СНІГ ПРИЧИНОЮ ФАБРИЧНОЇ КАТАСТРОФИ.

НЮ БРИТЕН, Конетикат, 4. лютого. — Під тягарем грубої верстви снігу завалився нині дах фабрики Норт енд Джад Манюфекчеринг Ко., вбиваючи на місці 8 робітників та калічучи 11 других.

Межи погибшими телеграми подали імена Петра Шишковського та Антона Черисавського. (Імена правдоподібно перекручено в телеграфічній пересилці).

Про подібні смерти від сніжниці, що навістила цілу східну полосу Злучених Держав, доносять і з других міст. У Ню Йорку, приміром, де сніг упав на 8 цалів заввишки, серед заверухи згинуло 12 осіб.

СМЕРТЬ 6 ЖОВНІРІВ ВІД НАПИТКУ.

ГОНОЛЮЛЮ, 4. лютого. — В місцевих бараках американської армії погибло нині від алькоголічного затроєння 6 жовнірів, які, жадні алькоголю, запилися тоніком до волося.

ВУГЛЕВЕ ПАСКАРСТВО.

НЮ ЙОРК, 4. лютого. — Місцева палата торговлі постановила розслідити торговлю твердим вуглем, у якій мають діятися лячні надужиття через недостачу твердого вугля. Палата дістала донесення, що деякі вуглеві купці продають простий вуглевий порох по 10 до 20 долярів за тону. Подібні донесення зроблено свого часу до бруклинської торговельної палати, а палата поклала сейчас конець сій практиці, затрозивши купцям вугля, що палата возьметься до торговлі вуглем, як купці не перестануть сих практик.

ДЕМОНСТРАЦІЯ ПАСЕЙСЬКИХ СТРАЙКАРІВ.

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 3. лютого. — Робітники місцевих ткалень, що недавно вийшли на страйк для протесту проти обниження своєї робітничої заплати, урядили нині по вулицях міста величезну демонстрацію страйкарів. У демонстрації брали участь робітники, жінки й діти. Було в поході близько 20,000 осіб.

СЕКРЕТАР СТЕЙТУ ЩЕ ДАЛІ ПРОТИ ДОПУЩЕННЯ ГРАФИНІ КАРОЛІ.

ВАШИНГТОН, 4. лютого. — Секретар стейту Келог дав нині відповідь місцевому федеральному судови на позов адвоката графині Каролі, жінки першого президента мадярської републики, яка сею дорогою добивається права приїзду до Злучених Держав. Секретар стейту заявляє в своїй відповіді, що право допускати або не допускати чужинців до Злучених Держав належить до департаменту стейту та що чужинець не має права відкликатися від нього до американського суду.

ДОМАГАЄТЬСЯ 339 МІЛІОНІВ НА АРМІЮ.

ВАШИНГТОН, 4. лютого. — Департамент війни зажадав від конгресу ухвалення на удержання армії 339 міліонів 581 тисяч долярів.

В. Гордон, секретар Американського Товариства Для Поширення Межинародної Приязни, заявив на зборах секретарів відділів сеї організації в Атлентик Сити, що Америка видає 80 процентів своїх приходів на цілі, посередно, або безпосередно звязані з війною.

ТАЛАНОВИТА СЛУЖАНКА.

У Я. Заревича директора музею Яна Собіського у Львові, служила кілька місяців досвідчена злодійка, що виступала під ріжними прізвищами: Ковачівна, Суліба, Бутра, Лішовська, Качоровська. Своїх господарів обкрадала систематично, маючи спільників, якогось нареченого, що в останній мент щез з нею безслідно і дві жінки: Дибякову, служанку, і Вільшанову, жінку залізничого емерита. Одна з тих спільничок, лякаючись, щоби Ковачівна не втікла з накрадженим дорогоцінностями разом з другою, за радянський кордон, зрадила її на поліції. У Дибякової та Вільшанової найшли прегарну збірку килимів, образів, та инших дорогоцінностей. Ковачівна щезла.

СЕРЕДНОВІЧЧА ПІД ВАРШАВОЮ.

У селі Вєлішев, на кільканайцять кільометрів від Варшави, селяне звернулись до знахора, щоби порадив недужій жінці одного з них, Пахнік. Знахор рішив, що Пахніковій сидить чорт і його треба з неї прогнати. Дванайцять селян, згідно з вказівками знахора, тягнули в новорічну місячну ніч Пахнікову мотузом через вулицю, як чарівницю. Її копали та били, співаючи побожні пісні, а коли з неї почала текти кров, зібрали кров до посудини та дали їй з неї пити. Селяне, яких перескубе поліція, боронються дуже поважно, віруючи, що не зробили нічого злого. Все це діється в двох годинах їзди від столиці, яка для ратування фінансового буджету в першу чергу скорочує видатки на освіту, вважаючи, що освіта в краю і так уже стоїть досить високо.

ІВАН ПІДДУБНИЙ ПОБІДИВ В ПАТЕРСОНІ.

В четвер 4. лютого відбулася борба в Патерсон, Н. Дж. в Турн Галі. Головним борцем був Іван Піддубний, коли увійшов на арену публика устроїла йому велику овацію. Його противник німецький силач Ганс Міллер не міг нічого зробити проти сили Піддубного, по двайцять сімох хвилях Піддубний підніс Німця в гору і кинув його з такою силою, що Німцеви вилетіли два зуби і в той спосіб положив його на лопатки. В другоразовій борбі повторив Піддубний з Німцем те саме в чотирох хвилях. Публика устроїла Піддубному велику овацію.

ДЕ ПІДДУБНИЙ БУДЕ БОРОТИСЯ.

В Пасейк, Н. Дж., Іван Піддубний виступає 9. лютого. Галя буде проголошена пізнійше.

В Трентон, Н. Дж., Іван Піддубний буде боротися 10. лютого. Галя буде проголошена пізнійше.

В Балтімор, Мд., Іван Піддубний буде боротися 11. лютого, в Станіслас Авдіторіюм на Алісана стр.

В Нюарк, Н. Дж. Іван Піддубний буде боротися в пятницю 12. лютого, в гали під ч. 290 Ню Йорк Аве.

В Бостон, Масс. Іван Піддубний буде боротися у вівторок, 16. лютого в великій Механик гали.

СОЛОМОНОВИЙ ПРИСУД.

У Римі помер 80-літній граф Беннічеллі, відомий чудак, якого знала вся вулиця. На протязі довгих літ він виїздив щодня своєю каритою запряженою в шість коней і за ним бігали радісно вуличні хлопці та викрикували в злобі міські візники. З нагоди його смерти оповідають італійські часописи таку історію: Одного разу Беннічеллі попав у суперечку з одним візником і вдарив його в лице. Цей подав його в суд і судия присудив графа на 50 лірів кари. Граф добув новісенький 100-ліревий банкнот і поклав мовчки на стіл. Та ніхто не міг зміняти грошей. Це були ще часи, коли 100 лірів не ходили так легко по світі. Тоді граф каже „Фа нієнте" (нічого не шкодить) і дав візникові тутже вдруге поличник, кажучи „у такий спосіб мій рахунок вирівнаний".

НУЖДА РОСІЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ.

Міська Рада Москви поцікавилась матеріяльними умовинами свого студентства. Вислідок анкети був жахливий: 1083 студентів не має взагалі хати і ночує принагідно, де вдасться, від знайомих аж до ждалень на залізницях; 975 має кімнату спільно з чотири-пятьма иншими. 2212 студентів не їсть теплої страви частіще як двічі-тричі в тиждень. 609 студентів працює на прожиток як нічні вуличні сторожі, нічні портієри і инші „лилики".

ЕЛЕКТРИФІКАЦІЯ ШАХТ У ДОНБАСІ.

Донецький вугляний трест приступає в цьому році до електрифікації деяких шахт, а перш за все антрацитових районів. До цього примусили трест обставини, що вимагають побільшення кількости вугілля. Трест закупив за кордоном уже потрібне знаряддя для проведення електрифікації. Для численних робіт буде використана Щетерівська електростанція. Насамперед буде зелектрифікованих 17 шахт, при чому самі роботи коштуватимуть 2 і пів міліона карбованців. Потім прийде електрифікація дальших 14 шахт. Уся електрифікація праця Вугляного Тресту коштуватиме в цьому році 14,190,000 карбованців.

ГУМОР ЗА ГРОШІ.

Лондонські часописи, які принесли інформації про деякі закулісові тайни світової виставки в Уемблі, мусили розчарувати чимало чужинців. У першій мірі це тайна про міліоновий дефіцит цього підприємства. Та грошевий недобір є нічим у порівнанні з иншим недобором, на який усі чужинці жалуються в Лондоні; браком веселости. Виявляється, що всі превеселі оклики, крики, свисти та пристрасний рух у відділі розривок в Уемблі — були грубо оплачувані. Англійці ніколи прилюдно не регочуться і не виявляють своїх радощів. Тому й в Уемблі не мало бути приємного настрою. Щоби цей настрій створити, управа виставки найняла сотки людей, які постійно мали „робити рух", веселе обличча і складати тисячні докази свого вдоволення. Бо англійська публика, сама, цього ніколи не робить. Навіть тоді, коли справді є весела. Щасливий нарід, який вміє панувати над своєю радістю і який розуміє настільки вартість гумору, що платить за сам його прояв назверх.

НОВИЙ КАНДИДАТ НА ГЕТЬМАНА?

Варшавські польські часописи звідомляють, що бувший адютант гетьмана Павла Скоропадського, Полтавець-Остряниця, що з його доручення займався організованнем Вільного Козацтва, виповів послух гетьманові і проголосив самий стати гетьманом.

З такою ціллю удався він до Мінхен, столиці Баварії, де серед місцевих українських і російських імігрантів зібрав значні фонди, біля 40,000 дол. (?)

Як звідомляють, новий гетьман буцімто заключив тайну угоду з Ватиканом, обовязуючися взаміну за фінансову допомогу підчинити православну церкву власти папи. Ватикан буцімто асигнував Остряниці 4,000,000 дол. (?), оставлюючи виплати під своєю контролею.

УКРАЇНСЬКА МОВА В НІМЕЦЬКИХ ШКОЛІ.

В Мелітополі відбулась конференція освітних робітників німецьких районів округи. Конференція рішила одноголосно ввести навчання української мови по німецьких школах.

Приватні доми і вчителі се твердині і оборонні залоги тирольських Німців.

ВІДЕНЬ, 4. лютого. — В кождій громаді північної части провінції Трентіно (се полуднева часть Тиролю, яку аліянти забрали від Австрії і віддали Італії) італійський уряд держить частини війска, фашістської міліції, жандармів і поліцію, а навіть приватних і тайних фашістських агентів, яких одинокий завданнем поборювати і нищити приватне німецьке шкільництво.

Італійське правительство цілком скасувало німецьке шкільництво для тверть міліона тирольських Німців під своєю окупацією; а коли вони намісць свого старого прилюдного німецького шкільництва, а проти накиненого окупацийним урядом шкільництва італійського, зачали основувати приватні німецькі школи, італійський уряд і всі ті школи став дуже строго переслідувати і всі без вимки позамикав.

Тоді батьки перенесли школи до своїх домів, до родин. Кождий дім, кожда родина — се сталась тепер приватна німецька школа. Кілько родин, тілько німецьких твердинь в окупованій частині Тиролю.

Ціла ся маленька альпейська країна зароїлась масою вчителів, учительок і патріотів-студентів, котрі вчать в кождому приватному домі, в кождій родині, німецькі діти в їх рідній німецькій мові. Вони розпалюють в молодих серцях любов до рідної мови, культури, краю, історії і цілої німецької нації та її соборницьких змагань. Вечерами в усіх німецьких домах горять світла і відбувається наука та розпалюється німецький патріотизм.

Італійська окупацийна влада була супроти сього безрадна, отже кинулась до бандитизму. Влада, що має поборювати бандитизм, сама взялась до бандитизму. Війско, міліція, жандарми, поліція, а навіть фашістська „патріотична молодіж", нападає на приватні доми; вязнить учителів та вчительок; волочить їх по тюрмах; батьків карає; дітий лякає, щоби зломити сю оборонну боротьбу нападених тирольських Німців. Та все не осягає жадних успіхів, а тілько розпалює серед кривджених ненависть і завзяття, яке щораз то тяжше побороти хотяйби і найстрогійшими способами.

МАЮТЬ ЧАС.

ПАРИЖ, 4. лютого. — Французький парлямент нині зачав дебату над фінансовим пляном міністра скарбу Думера. За цілий день дебати обговорено 6 рядків першого уступу пляну, а всіх уступів є 101 і кромі того 287 додатків.

Лівиця, яка протягає дебату, має час і з теперішньою скоростю вона скінчила-б за рік дебату над пляном, але Думер хоче гроший до місяця.

ХОТЯТЬ ПЕРЕНЕСТИ ЛІГУ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 4. лютого. — З Брукселі, столиці Бельгії, сповіщають, що Бельгійці агітують за перенесенням осідку Ліги Народів з Женеви до Брукселі.

СИРІЙЦІ ХОТЯТЬ МИРИТИСЬ.

БЕЙРУТ, Сирія (Азія), 4. лютого. — Провідник Друзів, які були збунтувались проти французької окупації, Атраш паша звернувся до французького губернатора Анрі де Жувенеля з предложенням, щоби Франція зачала з Друзами безпосередні мирові переговори.

УКРАЇНЕЦЬ ЖИВ 138 ЛІТ.

МОСКВА, 4. лютого. — На селі біля Ростова над Доном (на Україні) помер селянин Іван Третяк, проживши 138 літ.

Покійний був жонатий тричі. Коли востаннє вінчався, мав сотню літ на віку. Мав 24 дітий. Найстарша дочка має тепер 101 літ. Він ніколи не покидав праці на ріллі, і ніколи не хорував, ані навіть не чувся слабий. Вовював у всіх війнах Росії за останніх 118 літ.

БЕЗРОБІТНІ В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА, 4. лютого. — Урядове статистичне звідомлення виказує, що тепер в Польщі є 300,000 безробітних у місцьому фабричному промислі. Се третина промислового робітництва в Польщі. На допомогу безробітним польський уряд видає місячно по $125,000.

ЛЕТ ПОНАД ЕВРОПУ И АЗІЮ.

МОСКВА, 4. лютого. — Московська совєтська влада веде переговори з німецьким летничим підприємством Аеро-Ллойдом про установлення воздушної лінії понад Европу й Азію, з Берліна до Владивостока для перевозу пасажирів. Совєтські урядовці сподіваються, що подорож можна відбути за 4 доби з кількома перестанками.

ВЕСНА І ВІЙНА.

ПАРИЖ, 3. лютого. — Маршал Петен виїхав сьогодня до Марока (в Африці), щоби приготовити нову війну проти Ріфів з весною.

По дорозі він вступить до Мадриду, столиці Еспанії, щоб порозумітися з еспанським урядом про можливе співділання у війні проти мароканського населення.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА Й ПРОТИ

В великій салі Карнеґі Гол у Ню Йорку відбулася послідня вівтірка дебата над Лігою Народів. Виступали проти себе Кларенс Даров, один з найбільших карних адвокатів у Злучених Державах, та Морис Гилквит, теж визначний адвокат та один з провідників соціялістичного руху.

Проти Ліги Народів промовляв Даров. Він заявив, що виступати проти Ліги Народів дуже легко, бо навіть її прихильники признають її великі хиби й недостачі. Певно й самий ініціятор Ліги Народів, покійний президент Вудров Вилсон, бачив її недостачі. Та прихильники Ліги Народів, признаючи, що Ліга Народів має тепер свої недостачі, рівночасно висказують непохитну надію, що вона колись буде краща та що вона буде сповняти як слід свое завдання. Сим завданнем має бути передовсім запобіження війні, бо Ліга Народів се немов-би: міждержавна, наддержавна організація, яка має розсуджувати справи, які можуть легко довести до ворожих кроків одної держави проти другої.

Власне сеї надії противники Ліги Народів не мають. Вони не думають, що Ліга Народів стане краща, але бояться, що вона стане ще гірша. Війні нині вона запобігти не може, бо кожда держава боїться, що міждержавний суд може піти проти неї, то вона просто не допустить сеї справи перед міждержавний суд. Не допустять держави якраз сих далекосяглих справ, які є основними справами, як мексиканська нафта, англійська гума, які якраз до війни доводять. Значить, Ліга Народів не може навіть запобігти війні, хоча вона до сеї цілі виразно сотворена.

Щоби могти запобігти війні, Ліга Народів мусілаби мати більшу силу, як найбільші держави, які до неї належуть. Нині для належитого виконування своєї завдачі вона повиннаб бути дужча як Франція й Англія. Така знова сила булаби небезпечна для розвою свобід. Широкі свободи, які люди собі добули довгою боротьбою, булиби понищені. Власне сі свободи мають велику вартість. Неволя, себто позбавлення сих свобід, булаби більшим нещастем для людства, як війна, бо за знищенням свобід пішлоби рабство й застій. Колиб Ліга Народів була існувала в 1776. році, і до неї належали Англія й Франція, то нині не булоби независимих Злучених Держав.

В сей спосіб, на думку противників Ліги Народів, Ліга Народів не може тепер виповняти своєї завдачі, а колиби могла, то вона запобігалаби доспішно проти війни, яка є менчим злом, а ширилаби неволю й рабство, які є більшим злом, як війна.

За Лігою Народів говорив Морис Гилквит. Він говорив зі становища соціяліста, бо на його думку, якраз соціялісти ведуть перед у критиці Ліги Народів. Виступають вони проти Ліги Народів яко нездатного оружа міждержавної згоди, а виступають, на думку Гилквита, зовсім неслушно, бо ніколи ще не сотворено відразу інституції, яка відповідалаби вповні ідеалови. В Европі й цілому світі, на погляд Гилквита, йде тепер боротьба межи капіталістичним імперіялізмом а пацифістичним (миролюбним) соціялізмом. В цілій Европі бачимо прояви поступу сеї боротьби. Злучені сили лібералізму й соціялізму всюди постійно зростають. Бельгія має соціяліста на найважнійшому пості, бо на становищі міністра заграничних справ. Швеція й Данія мають соціялістичні кабінети. В Німеччині, Австрії й декількох менчих державах соціялісти незадовго добудуть собі парляментарну більшість. Отся сила возьме рішаючу участь у боротьбі межи капіталістичним імперіялізмом з одної, та соціялізмом і лібералізмом з другої. Прихильники Ліги Народів надіються, що противники імперіялізму будуть рости в силу, і в міру свого росту, будуть захоплювати Лігу Народів у свої руки та повертати на свое оруддя. Ліга Народів, котра нині певно ще далека до того, щоби бути успішним средством для полагоджування міжнародних непорозумінь, буде ставати щораз кращим оруддем в міру того, чим більше вона буде вживати своєї сили. За якийсь час прийде до того, що якби навіть деякі держави були проти Ліги Народів, то вони не поважуться виступати проти її оречень проти тих держав.

Побоювання противників Ліги Народів, що вона може стати оруддям до нищення свобід особистих і національних, не оправдані. Така небезпека існувалаби, якби в поодиноких державах, належачих до Ліги Народів, не мали ніякого впливу свободолюбиві люди та партії. Коли, однак, сі впливи на загал не падають й зростають, то й Ліга Народів з конечности буде мусіти ставати щораз більше свобідніща. Від народних мас у поодиноких краях буде залежати, чи вони потрафлять вирвати се оружа з рук людий, яким добро мас байдуже, та повернути його на свою службу. Се, що противники Ліги Народів відносять до Ліги Народів, тим самим відноситься до всіх політичних інституцій. Без живого заінтересовання та живої праці всяка інституція може повернутися проти народа, але се не є аргументом проти інституції. Се лишень заклик до народа, щоби мав на осторозі перед посяганнями по свої права й добро.

УКРАЇНЦІ В ХІНАХ

(Кореспонденція „Свободи").

Харбін, Китай (Манджурія), 5-го січня 1926.

По кількох роках цілковитої руїни українського громадського життя на Далекому Сході, почав виходити з 18-го вересня, 1925, тижневий журнал п. з. „Українське Життя" в Харбіні (Хіни).

До сього часу українське місцеве громадянство, яке не могло погодитись і не погодиться з політикою окупантів на українських землях, бачучи страшне положення, в якому опинились великі маси Українців на Далекому Сході, вже від 1924 року почали організуватись і робити усякі заходи, щоб друкованим словом на рідній мові розбудити приспану совість та поширити національну свідомість серед **50,000 маси Українців в межах Хін (Китаю)**, які мають змогу дещо краще жити аніж у своїй Батьківщині.

Але заходи кінчались невдачами. „Українське Видавниче Товариство", засноване в 1924 р. ліквідувалось, бо статут товариства місцева хінська влада не затвердила. Дозволу на видання часописі теж не дали. В 1925 році заборонено відчинене читальні-книгозбірні. Статута Комітету допомоги українському студентству не зареєстровано. Недавно один громадянин просив дозволу на видання українського тижневика і знову влада відмовила. В грудні, 1924, виходив тижневик „Харбінський Вістник" яко додаток англійської щоденної газети „Харбін Геролд", та із-за недостачі засобів і недостачі відповідного напрямку по 6-му числі зачинився.

У вересні, 1925, заходами і жертвами свідомої групи громадянства почав виходити журнал теж яко додаток до російської часописи „Восток". **Редактором „Сходу" був Японець п. Окавара, який в той час був і нашим редактором.**

По виданню нами 10 чисел „Українського Життя", „Восток" з браку засобів припинився, через те і ми змушені були припинити своє видання тимчасово, до винайдення можливости продовжування сього діла.

Українцям місцева хінська влада, яка має на службі богато Росіян, відмовляє видавати часописі, також реєстрації товариств і т. п., часто мотивуючи тим, що в поліції нема драгоманів (перекладчиків), що знають нашу мову, буцімто через те не можна видавати нам газет в рідній мові.

Англійці, Американці, Французи, Японці та інші, користуються правами ектериторіяльности і через те можуть видавати часописі, книжки, незалежно від хінської влади.

У нас нема громадян Українців, які користувались би тими правами, а через те змушені ми шукати чужих покровителів.

Неможливість продовжувати покищо почате діло, яке вже дало певні успіхи, вельми вразила нас, бо се відібрало нам одинокy можливість ведення громадської праці.

Але не дивлячись на новий удар будемо дальше шукати виходів, щоб відновити се діло на більх тривких основах.

Просимо поінформувати про се громадянство у Вашому органі і просимо вельми підтримувати з нами взаємовідносини.

На усякі запити радо відповідаємо.

Остаємося з глибокою пошаною

Рада
„Українського Видавництва"
у м. Харбіні, Хіни.

ШКОЛА НА УКРАЇНІ.

Загальний стан. — Незабезпечення учительства. — Недостача підручників. — Видавництво підручників у 1925 р. — Сумні перспективи.

Про шкільництво на радянській Україні довідуємося переважно з урядових звітів або промов, які все забиті цифрами. Цифри ці звичайно роблять на нас добре враження. Але річ в тому, що в таких цифрових звітах рідко коли подибуємо натяки на те, що криється за цифрами. Та всеж час від часу відкривається навіть на сторінках радянської преси рубець заслони, крізь який бачимо фактичний стан шкільництва. І мусимо ствердити, що він невідрадний.

Правда, що число шкіл росте, що школа українізується, але правда і те, що ці школи не мають ні належного вивінування, ні підручників і далеко не всі мають відповідні приміщення. Заступник народнього комісаря Я. Ряппо характеризує тепершню українську школу оськими словами: „Наша радянська школа покищо найбідніща в цілому світі". („Вісти" з 1. січня 1926 р.). Такі слова, висказані устами одного з найвідповідальніших робітників освіти, мусить мати дуже важні підстави. Радянська влада намагається вводити в школу нові методи навчання, намагається зробити школу важним засобом радянського будівництва. Та ні одно ні друге не вдається тому, бо рівень її надто вже низький. „Про нові методи навчання — каже Ряппо — ще важко було навіть говорити, а не то їх переводити в життя (в останньому році!). Бо шкільна обстановка бідна, злиденна, часто-густо нетопле не мешкання і чотири голих стіни. Про якісь знаряддя виробництва, кабінети, лябораторії, біблотеки не може бути й мови. Добре, якщо є таблиця, крейда і ганчірка". З того виходить, що школа, особливо початкова, находиться в лихому стані.

Не краще стоїть справа з самим учительством. Останніми часами радвлада звернула велику увагу на вивінування чи краще матеріяльне забезпечення вчителя. Вона встановила сталі норми плати, але заспокоїти його життєвих потреб все одно не змогла. Дарма, що з року на рік ростуть вимоги держави і партії до сільського вчителя. Та він їм відповісти не може. Поліпшення матеріяльного вивінування учительства відбулося на рахунок самої школи. Для прикладу наведемо деякі цифри: в минулому шкільному році місцеві буджети давали 79.4 відсотків свого утримання учителів, на Катеринославщині виносило це 87.1 відс., в Одещині 85 відс., а на самі школи ті буджети давали заледви 2.9 відс. призначених сум (в Катеринославщині і Київщині заледви 0.5 відс., Одещині 0.8 відс.). Намагання поправити долю вчительства відбилося на долі самої школи. Вийшло таке, що вчитель далеко незабезпечений, а школа зовсім таки запущена.

Найгірше стоїть справа з підручниками, не кажучи вже про иниші засоби навчання. Поминаємо те, що радвлада викидає з ужитку всі старі підручники та вводить на їх місце нові, згідні з духом влади та нової програми і нових методів навчання. Булоб добре, якщо вона доставлялаб тих нових підручників. На жаль, так воно не є. Старих уживати не можна, а нових достанити не в силі. І тут вже виходить куріоз. Є школа, є діти, є вчителі, та нема з чого вчити. Всю школу забезпечує підручниками Державне Видавництво. Воно не може виконати свого завдання в наслідок недостачі гроша. Для прикладу візьмемо минулий рік.

Державне Видавництво зобовязалося забезпечити школу підтримками на 80 відсотків*). Та вже зимою виявилося, що воно в цілости завдання не виконає. Видавничий плян скоротила державна комісія на 40 відс. Не зважаючи на те, Державне не виповнив і того до половини майже скороченого пляну. В результаті виявилося, що, зі скороченого пляну видав він для народніх шкіл заледви 85 відсот., для профшкіл 55 відс., а для політиків 85 відс. Найкраще вийшли шкіл політичної освіти, бо їх найменше. Всього випустив Держвидав 123 книжки (підручники), 1222 друков. аркушів — а це дало 2,790.000 примірників. В друку остало ще 74 книжки, 632 аркуші, а 2,053,000 підручників. При цьому слід завважити, що не всі підручники друкувалися українською мовою. Для народніх шкіл все йшло в українській мові, для професійних шкіл відсоток українських книжок становив заледви 15, для політшкіл усе друкувалося по російськи, не зважаючи на те, що російські підручники для політшкіл можна дістати в РСФРР. Таке поставлення видавничої справи з шкільними підручниками не може задовольнити нікого: ні вчителя, ні школи ні влади.

У цьому році поставили справу видавництва шкільних підручників дещо инакше. Видавничий плян на цілий рік розробила Державна науково-методольогічна комісія. Вона вказала Держ. Видавництву, які підручники треба друкувати в першу чергу, та зайнялася доставою відповідних манускриптів. Очевидно, що плян передбачує випуск тих книжок і заспокоєння ними школи щойно в 1926/27 шк. році. На основі пляну має появитися 480 аркушів друку підручників науково-методольогічного характеру (пляни, програми, порадники), 2600 аркушів для народніх шкіл (соціяльного виховання) для всіх семи літ навчання, 2950 аркушів для професійних шкіл (сільсько-господарських 571 арк., технічних 1081 арк., медичних 259 аркуш., соціяльно-економічних 217 арк., педагогічних 397 арк.), 3.879 арк. для політшкіл. Видання підручників для шкіл національних меншостей мають виносити 2037 аркушів. З того: жидівською мовою — 756 арк., німецькою — 469 арк., польською — 557 арк., болгарською — 201 арк., чеською — 51 аркуш. Для високих шкіл має друкуватися 390 арк., з чого на наукові записки 186 арк. і на періодичні видання 201 арк.

Проведення усього наміченого пляну в життя вимагає 4,100.000 карбов., а Державне Видавництво має на ту ціль заледви 2,400.000 карбов. З того висновок, що з наміченого пляну можна виконати заледви половину. Отже навіть у 1926—27 шк. році українська школа не матиме відповідного числа підручників. Не можна сказати, щоби не було на тому полі праці — праця є, але її замало, вона сунеться черепашиним ходом і нікого не задовольняє. Тимчасом життя має чимраз то більші вимоги та потреби. Їх радвлада задовольнити ніяк не може. Слова Ряппа про те, що „наша радянська школа покищо найбідніща в цілому світі" розкривають все і навівають сумні думки. — Чи направду вона тільки „покищо" найбідніща і чи є заруканa на те, що скоро вона буде бодай можливо вивінована, важко судити навіть на основі цифр, зазначених у самого Ряппа. На всякий випадок вона ще довгі літа буде найбіднішою. Сумно і прикро!

В. М.

(Діло).

*) Усі цифри беремо зі статті Я. Ряппо п. н. „Про видання підручників" („Вісти" з 1. січня 1926).

ЖІНОЧИЙ ЗІЗД.

В Харкові відбувся в останніх днях грудня 1925 р. жіночий зїзд харківської округи. В зїзді брали участь робітниці та селянки. Всіх учасниць зїзду було 375, а з них більшість таких, що брали участь у зїзді перший раз. Це свідчило би про великий зріст активности серед жіноцтва.

З ПОЛЬСЬКОЇ ГОСПОДАРКИ.

Після 7 літ розгульної забави в „моцарству" політику, щойно тепер виявляються на добре всі наслідки тієї шляхетської господарки.

Економічна криза, яку польський уряд при допомозі позичок досі якось частинно здержував, нині, із-за недостачі нових легкодушних вірителів, бере свій нормальний розвиток і добігає до вершка. Рабункова експльоатація сельського стану витиснула з нього всі соки. Селянство в Польщі, а вже найбільше те „кресове" селянство, є вже так зруйноване, що не представляє для дальших експериментів ніякої більшої вартости. Черговою жертвою кризи впало дрібне купецтво, яке цілковито знидiло, а відтак фабричний промисл разом із сотнями тисяч робітників. І так прим. у центрі польської текстильної індустрії, в Лодзі, на 242 фабрик припинило цілковито працю 121, а решта працює лише 3—2 дні тижнево. Число безробітних у Лодзі виносить під сю хвилю звиш 50.000, а в цілій Польщі 275.000, що разом з їхніми родинами дає призвиcно 1 мілiон голодних нуждарів. Тут слід замітити, що повнисші числа обіймають тільки реєстрованих безробітних, значить, в більших фабричних місцевостях. — На тому, очевидно, криза не зупинилася. Зменшена податкова сила широких круглів населення, зменшила тим самим вплив до польського скарбу. На покривання біжучих видатків треба випускати новий гріш, який без відповідного покриття котиться в низ. І нині доляр в Польщі замісць 5 „злотих" коштує вже 10! Мимо тієї димаючої зниження вартости гроша урядництву не підвисшено платень, а навпаки для ощадности знижено мабуть в тому слушному переконанню, що воно відібе собі її ріжними хабарами.

З приводу тієї кризи в польській пресі підноситься (дещо спізнене!) признання про неміжність державної господарки й домагання — чужої контролі. Як такого будучого „контрольора" і спасителя привитала вона представника амер. фірми Dillon'а дра Кеммерера який на днях має бути у Варшаві. Є се перший в історії випадок, що державна нація, ще й така, яка має претенсії до спеціяльного „післанництва", з власної непримушеної волі та охоти піддається чужій кураталі. Не знати лише, чи до польської господарки знайдеться так само охочий куратор.

СІЛЬСЬКІ ТОВАРИСТВА ВЗАЄМОДОПОМОГИ НА УКРАЇНІ.

Сільські товариства Взаємодопомоги ввійшли в життя на селі з ініціятиви уряду рівночасно з введенням нової економічної політики (неп). Спершу мали вони за завдання допомагати воєнним інвалідам, родинам червоноармійців і знесиленому господарству. Отже первісна їх мета мала причиниться до відтягнення держави від названих тягарів. Одначе скоро переконалася радвлада, що сього завдання Сільські Товариства Взаємодопомоги не витримають. На основі постанов 13 партійного зїзду КП(б)У і 8-ї всеукраїнської партійної конференції завдання тих товариств цілковито змінилося. Вони мали охопити все незаможне і середняцьке селянство та організувати для них взаємодопомогу. Сільські Товариства Взаємодопомоги стали масовими організаціями селянства громадського характеру. З перетворенням комітетів незаможних селян у чистостанові селянські організації, для бідноти і середняків стали вони цілком подібними у своїх завданнях до Сільських Товариств Взаємодопомоги. Таким чином на селі стало дві установи, вправді не з однаковими традиціями, але з однаковими завданнями. Одна й друга мають працювати над економічним піднесенням бідняцького і середняцького господарства та зближенням до себе обох тих сільських типів. Сільські Товариства Взаємодопомоги підлягають Комісаріятові Соціяльного обезпечення. При цьому останньому є окрема т. зв. Центральна Селянська Секція Взаємодопомоги. З ініціятиви тієї секції почався в Харкові в останніх днях грудня Всеукраїнський Зїзд делегатів названих товариств. З рефератів, виголошених на зїзді видно, що товариства розвиваються слабо, а влада намагається їх за всяку ціну оживити. На зїзді, як і всюди лунає клич „боротьби з глитаєм" (куркулем).

УРЯДОВО ЗАМОВЧАНИЙ ЗЛОЧИН.

Дня 28. грудня 1925 посол Сергій Козицький мотивував на пленумі сойму наглість внеску Українського Клюбу в справі убивства поліцією в селі Козин дубенського повіту на Волині селянина Хоецького. Як наші читачі знають, наглість внеску українських послів ухвалено одноцушно і на місце трагічної події виїде спеціяльна слідча комісія, в якій будуть заступники й Українського Клюбу.

Сьогодня подаємо докладнійші дані про це убивство, які представляються так:

У квітні минувшого року мешканці села Козин вертали з ярмарку. Міхал Лентек катував по пяному свого коня. Люди стали звертати йому увагу, щоб так не бив коня, на що він витягнув револьвер, вистрілив і тяжко зранив одного чоловіка, а потім повідомив поліцію, що на нього напали бандити і він мусів боронитися. Свідків, що зізнавали в некористь Лентека, поліція била, щоб вимусити їх згоду на те, що він говорив. Один з тих свідків був Хоецький, що безпосередно по пересуханні нібито поповнив самовбивство. Власти не списали протоколу й веліли негайно його поховати. Щойно після ексгумації тіла секція виказала, що Хоецький помер наслідком побоїв.

Тому, що досі нікого з винновників не покарано, надзв. слідча комісія має провірити їх вину й віддати їх заслужений карі.

Ганс Мавзер, німецький шампіон, котрий бореться днесь, 6-го лютого, в Елізабет, Н. Дж. з Іваном Піддубним, в FALCONS HALL, 153 THIRD ST. Початок о годині 8-ій вечером.

УКРАЇНЦІ В ЮГОСЛАВІЇ.

День 1. грудня м. р. відсвятковано дуже величаво в Білгороді. На святі зединення „Народна Одбрана" посвячувала свій прапор. Запрошено на се свято також „Українське Товариство Просвіта" в Загребі.

Делегатами були: Іван Будз, почесний голова тов. „Просвіта" в Загребі, інж. Володимир Шухевич, проф. Володимир Вільковський та Павло Павлович-Шура, капітан-доброволець у сербській війську за часів великої війни. Делегація передала срібний цвях з написою: „Украинско Друштво Просвете — Загреб" та положила вінок із синьо-жовтими лентами на гробі незнаного юнака на Авалі, куди виїхала автом під синьо-жовтим прапором. На гробі промовляли відпоручники Сербів, Хорватів, Словінців, Чорногорців та Українці. Москалів і Ляхів не було. Тимто більше зацікавились українською делегацією Серби і питались їх у всяких наших справах. А Українці на кождім кроці і при всякій нагоді пояснювали нашу долю під Польщею та підчеркували факт нашого істнування яко другого найбільшого славянського народу.

Із сеї нагоди принесла демократична часопись Прибічевича довшу статтю Івана Будза „Про сербсько-українські відносини", а про промови на гробі незнаного юнака згадали майже всі білгородські часописі. Для нашого наближення до Сербів ся нагода нам дуже богато помогла.

Іван Будз.

ДО ВСІХ ДОПИСУВАТЕЛІВ.

Просимо затямити собі:

1. — Дописі писати коротко.
2. — Виразно і читко.
3. — Лиш по одній стороні паперу.
4. — В дописях подавати лиш правдиві вісти.
5. — Писати лише про річи цікаві для усього загалу читачів, або бодай його значної части.
6. — В дописях нікого не перехвалювати без дійсної заслуги.
7. — Не лаяти нікого особисто, ані не нападати, ані не зачіпати.
8. — Не жадати звороту дописі, яку дописуватель написав за кілька мінут (коли її дуже потребує, може у себе оставити відпис).
9. — Не посилати „наглих" дописий з домаганнем „сейчас" помістити, бо се звичайно тільки показує, що дописуватель опізнився і хоче, щоб редакція се надоложила.
10. — Не присилати до редакції стихів і поезій недоладних щодо форми або безвартних щодо змісту; а до того й не жадати звороту таких віршів

ІЗАДОРА ДУНКАН І ЕСЕНІН.

Визначний російський поет Сергій Есенін, що недавно скінчив самогубством, оженився минулого року з відомою „зорею" балету Ізадорою Дункан, яка приїхала на довший час до Москви, захоплена новим російським мистецтвом танцю та театру. Це подружжа було звичайним непорозумінням пари химерних людей. Есенін був трийцятькількалітнім мущиною, а Дункан могла бути його мамою. Негайно по шлюбі почались між ними сварки, які доходили не тільки до відома всіх сусідів та всього міста, але й до репортерів великих газет, ласих на такі сензації. При одній суперечці Есенін попав у таку лють, що знищив усю обстановку своєї жінки, в аристократичнім готелі Крійон. Може й не диво, що ці непорозуміння були такі часті, коли Есенін володів тільки російською мовою, саме тою, з якої Дункан не розуміла ні слова. У першій добі знайомости вони мусіли користуватись тільки жестами. А жест занадто енергічний поневолі веде до бійки. Есенін складав собі сам мову порозуміння з жінкою, страшенний „воляпік" французько-англійських слів, в яких орієнтувалась тільки сама Дункан. Есенінові лекше було мабуть розуміти артистку, яка все своє життя присвятила мистецтву висловлювати свої найглибші почування тільки рухами. „Таймс" подає з нагоди смерти Есеніна веселий зразок мови, якої він вживав. Коли одного разу на нього найшла мелянхолія, він вислав до своєї жінки телеграму з двома словами: „Мі бравнінг" (Мені бравнінг). Ніхто не міг второпати, що це значить. Деякі гадали, що Есенін домагається присилки йому творів англійського поета Бравнінга. Тільки Дункан зрозуміла, що Есенін погрожує самогубством, не вперше і не в останнє. Есенін убив себе багато пізнійше, розійшовшись з Дункан і згинув не від бравнінга, а повісився на рурі від печі, перерізавши собі жили. Це не було дуже поетичне. Поетична фантазія була тільки в тім, що він ще перед смертю написав прощального листа кровю з розрізаних жил.

ПОЇЗДКА ПО РОСІЇ.

Посли польського сойму випереджують Скшинського.

Віддавна підготовлювану поїздку послів польського сойму до СССР. здійснено дня 8. м. м. Того дня виїхали посли Бриль (з „Хлопського Звйонзку"), Гельман (сецесіоніст з „Визволення"), Воєвудський і Фідіркевич (з Нез. Хлопскої Партії), Дзідух (селянин з клюбу кс. Оконя), Єреміч і Мйотла (з Білоруського Клюбу), Антін Васильчук (Українець, дикий) і німецький посол Розумек. Поїздку сопровождує варшавський кореспондент совєтських газет Браттін.

Після поїздки, пос. Приступи (комуніста) і пос. Баліна (з Нез. Хл. Партії) літом минулого року, ся друга поїздка має вже поважнійше значіння. Бо коли перед пів роком відвідували СССР. ярі прихильники радянського будівництва, то тепер між послами-екскурсантами стрічаємо людий, які у великій віддалі стоять від совєтської платформи.

Посольська екскурсія подається на Минск до Москви, а опісля відвідає Харків, Київ, Одесу й Миколаїв, та чезер Шепетівку вернеться до Польщі.

Перед виїздом екскурсанти склали візиту маршалкови Ратаєви, а опісля подались до прем. Скшинського. Але премієр не приняв їх, гніваючись на них мабуть за те, що вони випереджують його власну, вже давно заповіджену поїздку до Москви.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА КАТЕДРА ПИСЬМЕНСТВА.

Президія головнауки рішила зорганізувати в Харкові науково-дослідну катедру письменства. Мета катедри вивчення теоретично-методологічних питань літератури, опрацьовування матеріялів української літератури. Катедра матиме 4 секції: теорії і методольогії літератури та окремих секцій української, російської та всесвітньої літератури. До співробітництва при катедрі будуть запрошені аспіранти і наукові співробітники катедр історії української і західно-европейської культури, що мають наукові праці і працюють в галузі літератури а також визначні марксівські сили Харкова.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Олекса Пеленський, міщанин в Комарні (на Розлуці) помер 27.XII. 1925 в 70 році життя. Покійний належав до рідких постатей серед міщанства в Комарні, а його вроджена інтелігенція та організаторський хист висунули покійного на чоло міщанства, якого провідником був довгі роки. Всюди і завсіди був там, де лиш кликав його національний обовязок. Без нього не відбулись ні одні збори ні віче в Комарні, на яких покійний часто проводив з питомою собі певністю і тактом а його річеві аргументи промовляли до душі зібраних. Був членом основателем Тов. Задатк. в Комарні (1876 р.), де аж до смерти був заст. предсідателя Ради Надзірної, основателем читальні „Просвіти" в Комарні (1882 р.), а заг. збір тоїж читальні іменував його в р. 1906 почесним членом читальні. Був теж основателем філії „Просвіти" в Комарні (1901 р.) і довгі роки був членом Виділу, а по відновленню філії в р. 1920, її головою. Крім того, був також основателем філії „Сільський Господар" у Комарні (в р. 1910) а довгі роки діяльним членом її Виділу. Перед війною, в р. 1914 вславився покійний виробом овочевих вин, знаних в цілій околиці. Покійного любили всі за його чесний характер, а навіть противники шанували його, боячись його острої і річевої критики. Від р. 1923 при кождих виборах до Ради гром. в Комарні, місцева чужинна кліка поборювала покійного всякими способами і не хотіла його бачити в Раді громадській. В його величавім похороні, який відбувся 29. грудня 1925 і на якому співав місцевий муж. хор, взяв участь тисяч. здвиг народа без ріжниці віри і нації. Над могилою попращали покійного о. Я. Косоноцький — від Тов. Задатк., О. Утриско, канд. адв. — від філії „Просвіти", А. Калимон, міщанин від читальні „Просвіти" і міщанства, Гр. Тершаковець — від філії „Сільського Господаря" і и. повітових організацій.

В. И. П.

ГАЙДАМАЦЬКИЙ СКАРБ.

Повість з кінця XVIII століття.

За В. Лозинським

переповів Михайло Ценівський.

(26).

Годі було вспокоїти фанаріота. Почав добувати все, що мав найдорозше при собі й втискати до рук офіцира. Відперезав тяжкий ремінь і перевісив його Фогельвандрові через рамя, добув якусь скриночку й висипав із неї брилянти в його капелюх, поздіймав перстені і хотів їх конче позакладати на пальці офіцирови. Але цей боронився що сили... По хвилі наче инакше надумався, почав відбирати все назад і ховати по ріжних сховках своєї одіжи, бурмотячи до себе:

— То замало, то все замало!

Потім знову схопив свій тяжкий ремінь, підбіг до драгонів, почав розсипати між них дукати, плакав і сміявся на переміну, що хвилі вертав до офіцира, обнімати його й цілувати.

XIV.

Золотий гріб.

Фогельвандер мав приказ вертати негайно до Камянця. Вирушив зараз до Жванця. Там мав задержатися лише так довго, поки його жовніри не відмаширують. Старий Грек сів на вільного коня й їхав побіч Фогельвандра. Не міг наслухатися подробиць про неволю й вісвободження своєї дочки. Все новими питаннями засипував молодого офіцира.

В Жванці Фогельвандер написав листа до кремянецької старостихи і дав його Мавродукасови. Щасливий батько найняв зараз чотири коні і поїхав до Львова, щоби якнайскорше побачитися з дорогою дитиною. Небаром за ним відійшов Фогельвандер із своїм відділом.

В голові офіцира кружляли найріжнійші думки... Станула йому перед очима ціла та дивна пригода, котрої був учасником, а котра тепер так скоро наближалася до кінця. Поява батька Ерини радувала й засмучувала його рівночасно. Радувало його, коли глядів на щасливого батька, а засмучувався й безпокоївся, що прийдеться йому може на все розлучитися з фанаріоткою... Тепер відчував, що чудова молоденька чужинка зрослася з найсолодшими його мріями.

При таких думках, побоюваннях, здогадах і найріжнійших плянах скоро минала дорога... Під самим Камянцем, при Янчинецькій коршмі, задержався на хвильку Фогельвандер. Нараз впав його зір на якусь постать, що пригадала йому того, що таку дивну й фантастичну ролю відіграв і був першою причиною всіх подій.

Кільканацять кроків від коршми побачив Фогельвандер великого, бурого, негарного пса. Пізнав зараз у ньому Трохимового Бімбашу...

Пес ішов вперед на трьох лише ногах, четверту ніс у воздусі, начеб ранену. За Бімбашею йшов чоловік якийсь у нужденій полотнянці. Але то не був Трохим Гайдамака.

Фогельвандер не міг побороти своєї цікавости. Пішов із Порвишем за ним. Коли наздігнав його, побачив, що бідний Бімбаша був увесь окровавлений, на голові й на тілі мав сліди глибоких ран, кров спливала ще по бурих кудлах... Офіцир задержав мужика.

Коли Бімбаша побачив військові мундури, загавкав слабим і захриплим голосом, почав скажено гаркотіти, вискалював великі, страшні зуби.

— Відкіля маєш цього пса? — спитав гостро Фогельвандер — то не твій пес! Де йдеш із ним?

Мужик уклонився покірно та сказав несміливо, схиляючи низько голову:

— То не мій пес, ясновельможний пане. От причепився до мене. Якась недобра собака, бодай щезла!

— А ти що за один?

— Я сторож з цієї коршми, пане...

— Коли так — сказав Фогельвандер — то ти знаєш Трохима та знаєш добре, що то його пес. Чомуж брешеш?

Мужик збентежився й налякався, зняв шапку в руці й говорив:

— А чийжеж був би, як не Трохимів, правда, щира правда, пане.

— Заразже кажи мені, де Трохим? — відізвався Фогельвандер — але говори правду, бо мене не здуриш. Як збрешеш, як стій скажу закувати тебе в диби й підеш до Камянця шанці копати!

— Паночку — відповів мужик — на Христа присягаюся, що не знаю де він. От певне якесь лихо придибало його! Може де землю добре гризе... От, пане, з цим псом пійшов... Певне вернув, а він ні... Трохим у нас у стайні ночував. Як не вернув, думаю собі, нема його, то нема, а що мені до нього? Але от прийшла ця собака вчера раз до мене, покровавлена й порубана, а як зачне скавуліти, начеб просила мене, щоби йти за нею... Мало зубами не тягне мене, а знаки дає, як уміє, щоби йти за нею. Ось бачите, паночку...

Бімбаша дійсно дуже був неспокійний. Гаркотів грізно на Фогельвандра, підбігав до мужика, скавулів жалісно, відбігав наперед, глядів чи не йде за ним і знову вертав, ласився, наче просив за собою.

Фогельвандер приказав одного жовніра, зсів із коня та казав Порвишеви зробити те саме. Оба коні передав жовнірови й казав ждати йому в коршмі. Свій відділ вислав під проводом молодого офіцира до Камянця, а сам із Порвишем постановив іти за Бімбашею.

Коршемний сторож пійшов, а бідний Бімбаша біг вперед на трьох ногах, оглядався за своїм товаришем. Кількадесять кроків заазду ступали за ним Фогельвандер і Порвиш. Минули поле й ввійшли в велику яругу. Дорога, яку вказував Бімбаша, вела берегом понад пропастю глибокого, скалистого яру.

Фогельвандер глядів у глибоку пропасть, а нараз задержався на місці. На дні яруги лежав якийсь труп. Пізнати було на ньому ще останки сельської полотнянки. Череп білів на сірому тлі скелі. Остало ще на ньому волосся з оселедцем, тіло видно гайвороння й хижі звірята обгризли зовсім... Біля трупа лежала коротка козацька рушниця...

Фогельвандер пригадав собі Трохимове оповідання й прошептав до себе:

— То Пук ватажок, скинутий у пропасть...

Бімбаша тимчасом біг дальше, здавалося спішився все більше, хоч вкритий був ранами і ногу мав тяжко скалічену. Фогельвандер і Порвиш ступали за псом і мужиком дикою, небезпечною дорогою. Минали дебри, пропасти, спиналися по стрімких скелях, продиралися крізь густі хащі, опускалися в глибокі доли й ярн.

Бімбаша не задержувався ніде.

Офіцир почав уже жалувати своєї цікавости, яка завела його в цей справжній лябіринт скель по такій тяжкій, кількагодинній мандрівці.

— Порвиш, — спитав Фогельвандер — чи потрапиш назад?

— Без знаку не потрапив би, хоч кулею в лоб, але ось там далеко видно вершок камянецької башти, а я по дорозі де-не-де нарубав галузок і туди вернемо. Коби лише не заскочила нас ніч, бо тоді хіба гинь у цих дебрах.

— То підемо дальше — сказав Фогельвандер — ще нема полудня, до ночі ще далеко.

Пішли ще може пів години. Нараз пес почав опускатися по стрімкій, спадистій скелі... Мужик а за ним Фогельвандер і порвиш лише з дуже великим трудом могли зійти за Бімбашею. Найшлися в малім ярі, окруженім довкола високими скелями. У стіп одної з цих величезних скалистих стін росли густі, карловаті корчі. Бімбаша впав у гущавину і пропав там із очей.

Фогельвандер прискорив ходу. За корчами була печера в скалі. То була природна печера, заслонена звідусіль буйними хащами, ціла з самих стрімких, величезних відломів каменя... В цій печері зник Бімбаша.

Фогельвандер хотів пійти за ним до середини, але зашпотався; колиж глянув перед себе, подався назад з переляку.

При самім вході до печери лежав труп якогось чоловіка. На самій середині чола була кровава рана, певно від влучної й смертельної кулі. В руці трупа був не вистрілений ще пистоль, сині закостенілі пальці держали ще його корчово.

Коли Фогельвандер прохолонув із першого враження, поглянув пильно на лице вбитого. Не було йому знакоме. Лише легкий спомин пробіг по голові офіцира, начеб цю постать бачив колись, певно між постапаками в домі Арона Порохівника.

(Дальше буде).

ДОПИСІ.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Поклик до односільчан з Борок Малих.

Шановні родимці! Отсею дорогою хочемо вас повідомити, що на днях ми отримали лист від виділу Товариства Просвіти з нашого села, котре до нас, яко своїх братів односільчан в далекій стороні на еміграції, звертається з просьбою о матеріяльну поміч на будову Народнього Дому, в котрому заразом буде міститись читальня і школа, а згодом і кооператива.

Отже, щоби прийти їм на поміч, ми односільчани з місцевости Вунсакет, обдумали сю справу і скликали на 3-ого січня с. р. нараду, на котру зійшлись майже всі наші родимці, а були навіть і такі, що в дійсности не є з нашого села, однак так як звязані подружем, що не відказались узяти разом з нами участи в сьому ділі.

На тих зборах рішено оснувати комітет і вибрати колекторів, котрі заразом будуть і контрольорами, а котрих обовязком буде сю справу перевести в діло. І ми певні, що зі своєї сторони у нашій місцевости постараємось не тільки на словах, але на ділі бути щирими українськими громадянами.

Але щоби справа взагалі пішла гаразд, і щоб наші брати знали, що хоч ми живемо далеко від своєї рідної стріхи на чужині, але проте за них не забуваємо, тай щоб саме діло пішло красше, то ми кличемо до Вас, брати і сестри, як у Злучених Державах так і в Канаді, постарайтесь хоч по части піти нашими слідами. Не тільки від себе щиру лепту жертвувати, але, коли можливо, пійдіть по українських громадянах і попросіть, чи вони не бажали би причинитись до сього діла. Чейже не раз і не два приходили до нас із других сіл такісами справи і ми ніколи не відказались від такої жертви.

Також уважайте, щоби з нас односільчан ніодного імени не бракувало між жертводавцями, бо всі жертви будуть прочитані в нашім селі перед цілою громадою, а відтак поміщені в краєвих часописях. Тож знайте, яка се буде „приємність" для Ваши кревних, або таки самих батьків, коли вони не почують вашого імени.

Вам мабуть відомо, яка доля мачуха навсітила нашу Західну Україну, а головно наше рідне село, яке аж двічі було зруйноване. Тож коли наші брати в такий болючий для них час беруться за таке велике діло як будова Народнього Дому, то кождому з нас повинно бути ясно, що вони ніяк в такій бідноті не зможуть такого великого діла доконати. А ви знаєте, що то значить для нашого села рідна школа, читальня і кооператива.

Годиться також зазначити з листа, що 1924 року у нашім селі завязалось Товариство Просвіта, котре за такий короткий час нараховує близко сто членів і вспіло вже навіть відіграти кілька представлень. В листі говориться, що недавно відіграли „Не ходи Грицю на вечерниці". Але вперед Вас просимо: не дивуйтесь, коли скажемо, що представленне у них, покищо, грають у млині. Там же і читальня міститься. Воно справді для нас тут буде трошки смішно, однак памятаймо, що біда всього навчить. Наші брати такого доброго мельника мають, що не тільки хліб, але й саму біду меле.

Не меньш цікаве і се. Коли до нашого села вже Просвіта загостила, то ми тим більше зза далекого моря повинні її привитати, тільки не словами а головно нашим обовязком є фінансовими засобами пробити їй шлях і нехай вона розвивається та цвите над нашим убогим і дорогим незабутнім рідним селом.

Тому ще раз, дорогі брати і сестри, кличемо Вас словами великого нашочо учителя, Ів. Франка, котрий сказав:

„Лупайте сю скалу! Нехай ні жар ні холод не спинить вас! Зносіть і труд і спрагу і голод, бо вам призначено скалу сесю розбить!"

М. Лотоцький.

За Комітет: А. Швець, голова; А. Суса, заст.; М. Карась, кас.; М. Лотоцький, секр.; М. Скібінський, С. Шенгор, М. Карась, І. Камфоник, І. Познанський, А. Суса, А. Королишин, К. Ходоровський, М. Лотоцький, М. Камфоняк, колектори.

За Комітет з Борок Малих: Семен Стефанський, голова; Д. Швець, заст.; Мик. Чачковський касієр; Мик. Васан, секретар.

Замітка: Колиб хтось бажав інформацій в тій справі, або знаходився десь в невідповіднім місці, відки через. великі кошти неможливо висилати своєї жертви до краю, то нехай зволить віднестися з тим на адресу:

M. KARAS,

542 E. School St., Woonsocket, R. I.

ЗА ПОВОРОТ ПІЛСУДСЬКОГО ДО ВІЙСКА.

На засіданню політичного комітету польської ради міністрів дня 11. І. радили над інтерпеляцією пос. Морачевського в справі повороту Пілсудського до польської армії. Повороту домагались пос. Морачевський і ген. Желіговський. Комітет рішив, щоби премієр Скшинський звернувся до марш. Ратая, аби прискорено праці сойму над проектом закона про організацію найвисших військових властий. Кажуть, що на засіданню політичного комітету міністер військових справ ген. Желіговський загрозив димісією, колиб Пілсудський не вернувся до чинної служби.

НОВИЙ ПАМЯТНИК ЛЕНІНА В КИЇВІ.

Президія міської ради Київа рішила відкрити в хуторі Грушки памятник для Леніна з нагоди 20-тиліття революції з 1905 р. та в память революційних подій з тогож року, що мали місце в названому хуторі.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЮТИКА, Н. Й.

Десять-літня праця від. 58 У. Н. Союза.

Чи справдилося, чи ні те, що наші крикуни кричали, що з того відділу нічого не буде, казали, ми вже закладали таке 4 рази і розлетілося? Другі знов називали нас буржуями і так далі. Відмовляли членів та бунтували, справді як дич. Але відділ переносив тяжкі терпіння, а далі брався до чистої роботи. Треба було кождому кандидатови говорити, що зіставте старі клопоти, а візьмемось до ліпшої праці, не так як попередники.

Нам ясно тепер сказати, що єсть праця від. 58. дуже чесна і члени того відділу взялися до праці. За 10 літ вони придбали 45 членів старих, 26 членів молодих, разом 71 членів. Виплатив відділ хорих запомог за 10 літ 918 дол., по померших членах 210 долярів, на народні цілі дав зі своєї каси 221 доляр, отже разом 1,349 долярів.

Маєток відділу тепер виносить $898.67 по закінченню 1925 року.

Тепер можна сказати, що відділ 58. став на сильній підвалині і його вже тепер не розірве жадна большевицька зараза, котра ішла проти нього, бо той один відділ іде вперед в усіх народніх справах і провадить громаду до народньої праці.

Бо у відділі спокій; нема жадних сварок, а почути все маємо нового кандидата. Члени завзято працюють. Зорганізували Іст Ютику так, що нема вже з кого більше тягнути, бо Українців на Іст єсть меньше як на Вест, а у нашім відділі нема тілько 3 члени з Вест.

Відділ 58. з 1926. роком переноситься зі своїм чартером за трома членами на Вест і там буде мітинги відбувати і далі організаційну роботу будувати. Се єсть завзятість наших членів і щира праця. Минулися вже крикуни, а настала праця. Нема що дивуватися, що Ютика не зорганізувалася в попередних роках. Се належало до попередних орґанізаторів, бо ще тепер находяться наші Українці в польських косцюлках та і належать до польського табору, до тих, котрі їх рідного брата розстрілюють, а сі ще до них ідуть тай самі помагають своєю кровавицею тяжко запрацьованою. Вже раз плюньте на зрадників, бо сором перед світом, а верніться до свого українського народу. На що-ж вам мову ломити, коли ваша рідна, котрої вас мама научила, єсть чиста перед Богом і людьми. З новим роком аби в нашій громаді не находилися такі люди.

Памятаймо, що як станемо разом, то буде сила.

Василь Лисогір, секр. 58 від.

ІРІ, ПА.

Коляда на інвалідів до краю.

На Різдво пішли в Ірі колядувати перший раз малі діти на калік тих, що билися за Україну і позіставали каліками. Колядники слідуючі: К. Гаврилів, М. Бекира, Б. Бекира, В. Вітковський, М. Гаврилів, З. Гаврилів. Заколядували $13.85.

Жертвували: По $1: А. Куліч, І. Пеленський, Н. Свідерський, Г. Бекира, В. Юрцан, Й. Вітковський, Н. Гаврилів, В. Гаврилів, Д. Свідерський і М. Габурський; по 50 ц.: І. Лихач, І. Ребела, С. Кривоняк, Т. Сатишин; Г. Маркевич 40 ц.; по 25 ц.: В. Тапсь, С. Бескид, С. Махноя, І. Думнянович і А. Макаровський, а С. Мельник 20 ц.

Проводаторки тих дітий: Мері Бекира і Ева Гаврилів. Дякуємо Мері Бекирі, що вистроїла українські діти перший раз до коляди. Гроші вислано до Обєднання.

Йосиф Вітковський.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.